

Raatomännikkö

On erikoinen paikannimi Kittilässä Alakylän ja Molkojärven välimaastossa.

Paikka on saanut nimensä mahdollisesti todellisesta tapahtumasta, seuraavanlaista kerrotaan erään kevään hankikeleiltä. Puhutaan sellaisesta, että tapaus olisi ollut 1900 –luvun alkupuolella, jolloin Olli Jääskön satapäinen porotokka nääntyi siellä keväisille hangille.

Aikamääräite ei voi olla kohdallaan, jos asia on totta, niin se on tapahtunut huomattavasti aikaisemmin sen voin heti alkuun todeta. Asia nimittäin liittyy sukuni tapahtumiin. Mielestäni on aiheellista kertoa miten Olli –äiji (isoisäni) on asiaa minulle muistellut.

Kertomuksen on sukulaismies vahvistanut samansisältöisenä, poromies ja ilmiömäinen historiaperinteen kertoja Jääskön Eino (1903 – 1993). Kuulemani voi olla lähellä totuutta, joten voisin yrittää ajoittaa sen lähinnä oikeaan ajankohtaan.

Oheisena karttaliite alueelta.

Näin on kerrottu tarinaa polvesta polveen suvun keskuudessa.

” Siitä se on saanu nimensä Raatomännikkö ko Jääskön poroelo melekein yhettömhin näänty sielä kevväilisile hangile siinä maassa. Net vain kuolit pois kohta kaikki, vaikka niile oli puotettu luppoja männiköstä sauvomila hakattu, niin paljonko saathin, ei se ollu ennää auttanu. Raatomännikkö siitä silloin vain tuli. ”

Pitääkö tarina paikkansa ? Jos se on tosi, niin varmasti siinä porojen joukkokuolemassa oli muidenkin omistajien poroja mukana. Ehkäpä Olli Jääskön lauma oli lukuisin ja siitä johtuen on tarinassa puhuttu hänen ” tokastaan ”. (lukuisa joukko poroja, sata tai useita satoja). Tuollainen todellista asiaa kuvaava paikannimi löytyy Kittilässä yllämainitulta alueelta. Seuraavassa koetamme katsoa, voidaanko asia todentaa historiallisista lähteistä.

Tietoja Sodankylän ja Kittilän pitäjien aikaisemmista ja myöhemmistä vaiheista G.A Andersson 1914.

Hänen kirjaamanaan Lapin kruununvoutien kertomuksia on merkintä: Sodankylässä oli pororutto tappanut melkein kaikki porot 1821. Myöskin seuraavanlainen merkintä löytyy mainitusta kirjasta. Maakirjatutkimuksen mukaan 1830 Alakylässä oli 6 tilaa 16 hevosta, 79 lehmää, 101 lammasta ja vain 63 poroa -koko kylässä.

Minulle on muodostunut käsitys kuulemani perustuen, että ajankohtaa on etsittävä historiallisista lähteistä, jos löytyisi viitteitä asiasta. Selvitystä tapahtuneelle on etsittävä huomattavasti etäämpää menneisyydestä, ehkä noilta vuosilta. joilta löytyy G.A Anderssonin kirjaamia ” pororutto ” - tapauksia

Tarinassa puhutaan Olli Jääskön porotokasta, Olli Ylijääskö nuorempi (1867 - 1952) on äijini eli isoisäni. Hänen kertomanaan olen asian tarkkaan kuullut, samoin on asiaa muistellut poromies Eino Jääskö, kuvatessaan Jääsöläisten kuolleita poronraatoja keväisillä hangilla. Tiedän heidän ajoittaneen tapahtuman 1820 - 1830 –luvun tienoille. Tuon tarkempaan aikaa en pysty aluksi määrittämään. Mainitulle ajalle luulisin Raatomännikön porotokan menehtymisen ajoittuvan.

Koska tapauksen yhteydessä on puhuttu Olli Jääskön porotokasta, lienee asiallista katsoa polvilukua suvussamme taaksepäin, löytyisikö asiaan liittyviä tosiasioita.

Seuraava Olli oli isoisäni isä Olli Ylijääskö vanhempi (1833 - 1912). Hän oli ensimmäinen, joka käytti sukunimeä Ylijääskö.

Tapaus ei ajoitu hänen ajalleen, koska poroja hänellä on ollut alle 100 lukupäätä, äijin kertoman mukaan. Tämä Olli, tiedän sen tarkkaan, hoiti porokarjaansa Ounasjoen länsipuolella

Mäntyvaarassa asuneen Vasaran paimennuksessa. Samoin Olli –äiji hoiti porojaan Vasaran Kuston lauman yhteydessä. Ylijääskön porokarjaa on varmuudella paimennettu

(Gustaf Kristian Vasaran 1840 – 1901) ja puolisonsa Helena Iisakintytär os. Koivumaan (1854 – 1930) porokarjan yhteydessä. Nämä hoitojaksot ajoittuvat 1860 - 1900 –luvuille.

Noilta ajoilta voisin kertoa suoria kuvauksia äijin kertomina lukuisina tapahtumina, heidän porojen paimennuksestaan Kuston kanssa. Asia ei kuulu kyseessä olevaan Raatomännikön tapahtumaan, joten jätän ne lavertelematta. On mentävä Olli -äijin isoisään, jolloin puhutaan Olli Jääsköstä (1797 - 1884). Olleja oli näköjään Jääskön suvussa peräjälkeen kolme. Hänkään sukutietojen mukaan ei ollut pororikas -näyttää siltä katseltaessa tarkemmin suvun historiaa. Todennäköiseltä alkaa näyttämään kirjallisten tietojen mukaan, että varsinainen ison porokarjan omistaja löytyy lopultakin Aabram Mikonpoika Jääskö (1765 - 1830). Hän oli varakas kruunun verotilan Äijänpadon N: 6 omistaja. Kirjatietojen mukaan hän myöskin omisti satoja poroja. Joten minulle kerrottu aikamääräite täsmää noin 1820 - 1830 - luvuille. Asian voimme kokonaisuudessaan todentaa seuraavista lainauksistani.

Kaisa Matilan sukututkimuksen tietoja : *Alan ja Mokon sukua Kittilän Alakylästä Kittilä 2001.* Hän kirjoittaa:

Alakylän Jääskön talossa vuonna 1828 oli peräti 30 lehmää, 80 lammasta, neljä hevosta, kaksi varsaa ja lisäksi muutamia satoja poroja. Kesällä myytiin 80 leiviskää (n. 680 kg) voita etupäässä Norjaan. Vuonna 1880 Vene Aapo kirjasi: ” Voi maksaa 18 mk leiviskä, muoniolaiset ostamassa.” (leiviskä = 20 naulaa = 8,5 kg).

Edellä kirjattu tieto ajoittuu Aabram Mikonpoika Jääskön elinkaaren lopulle, edellisen poika Olli Jääskö on ilmeisesti hoitanut jo silloin Äijänpadon verotilan isännöyttä. Olli lopulta löytyy, josta tarinassa puhutaan. Kohdalleen asettuu myös perinteenä kerrottu tapahtuma.

Kaisa Matilan kirjoittaa: Kun kappalainen Johan Norberg 15. 2.1831 kirjoitti perunkirjaa kruunun verotilalla Aapo (Abram) Jääskön jälkeen, ei luettelo ollut ihan noin runsas, mutta kirjattavaa talossa silloinkin riitti kokonaista 12 tiheään kirjoitettua sivua.

Kirjallista aineistoa näköjään löytyy.

Otan vielä hänen sukututkimuksestaan mukaan perunkirjasta maininnan, joka mielestäni selkeästi valaisee Aabram Mikonpojan jälkeistä tilannetta ja tietyllä tapaa vakuuttavasti osoittaa satojen porojen häviämisen.

Talossa oli kolme hevosta välineineen, 18 lypsylehmää, kolme hiehoa ja kolme vasikkaa sekä 14 lammasta ynnä 27 isoa poroa.

Huomaa - poroja oli vain 27, joita oli ollut ehkä satoja. Perunkija jatkuu mielenkiintoisella tavalla mm. näin:

Aitassa oli 30 tynnyriä ohraa ja monenlaista muuta tavaraa, rautaa, kuparia ja tinaa. Oli lapioita, kirveitä, karhi ja kaksi auraa, joista toinen rikkinäinen. Oli neljän tuuman moskapata ja vanha viinapannun kuparinen korkki sekä viisi kappaletta syviä tinalautasia ja kaksi kappaletta matalia lautasia. Jääskön isännät ilmeisesti olivat kovia kalamiehiä, sillä välineitä oli paljon. Oli 11 syltää uutta lohiverkkoa ja kymmenen syltää vähän huonompaa, oli lohiverkkoja, nuottaverkkoja, rysiä ja 40 syltää nuottaköyttä. Käteistä rahaa talosta löytyi 18 kpl rikstaalareita ja hopeaesineitäkin melkoisesti.

Olen viimeisessä miehuuteni ammatissa Keminmaan suntio -hautausmaanhoitajana 1965 - 1997 tottunut lukemaan mielenkiintoisia tapahtumia historiakirjoituksista ja olen eräällä tavalla ” kompastunut historiaan ” . Tämä lausahdus kuuluu ammatissani sattuneisiin tapahtumiin, mutta ne kuuluvatkin sitten aivan kokonaan toisiin juttuihin.

Pidän todellisena niitä tietoja, joista on tosiasioihin pohjautuvaa muistiin kirjoitettua ja tällä tavalla todettavissa olevaa historiaa. Tarina Raatomänniköstä näyttää olevan historiallinen tosiasia.

Eli todellinen ” kopara - kroisos ” löytyy, hän oli Aabram Mikonpoika Jääskö.

Mielenkiintoista on, että sukutiedoista voidaan hänet jäljittää. Polviluvussa on - näköjään Jääskönrannalla mentävä nykyhetkestä seitsemän miespolvea taaksepäin päästäksemme

Raatomännikön tapahtumiin. Lukiessani otteita Kaisa Matilan sukututkimuksesta, rupeaa näyttämään siltä, että Raatomännikön tapahtuma ajoittuu 1828 - 1831 väliseen aikaan.

Nykyinen Ylijääsköllä Alakylässä asuva poikani Olli Ylijääskö s.1959 ei omista poroja. Asuessani Alakylässä omistin pienen poromäärän ja koulutin Olli -äijin opastuksella itselleni muutaman ajokkaan (ajoporon), siitä tulisi mielenkiintoisia muisteluita. Ajokkaitani olivat, vuosina 1940 – 1953 Tilkku, Pystö ja Ruski sekä vielä äijin ajokas Untuva, niillä sain viilettää suorastaan kevyttä lentoa talvisilla hangilla. Asun nykyisin Keminmaalla ja olen ikämies, joten voin jo hieman menneitä muistella.

Kaikki edeltäjäni ovat asuneet Alakylän Jääskönrannalla, ehkä noin 1730 –luvulta lähtien. Sitä aikaisempi Jääskön suvun historia ei kuulu tämän selvittelyn piiriin, joten tyydyn asian vaatimaan osaan tässä muistelussani. Isäni Kalle (1899 - 1976), Olli (1867 - 1952), Olli (1833 - 1912), Olli (1797 - 1884), ja Aabram Mikonpoika Jääskö (1765 - 1830). jne.

Lienee paikallaan mainita selkeä tieto Jääskön suvun tulosta Alakylään. Se selviää luultavasti jokseenkin tarkkaan, jälleen lainauksena Kaisa Matilan sukututkimuksen sivulta 134 . Vuonna 1711 Erkki Erkinpoika Jääskö sai entisen asuinpaikan Molkojärven nautintaoikeuksien lisäksi nautintaoikeuden myös Kelontekemäjärveen. Se on tullut avioliiton kylkiäisinä, joten ei ollut Erkillä puutetta kalapaikoista.

Kemin käräjillä vuonna 1690 hänelle myönnettiin lupa uudistalon perustamiseen Kittilän Alakylän Someroköngäälle, jossa hän asui vuosien 1695 - 1711 maakirjojen mukaan. Hänen tilanpitoonsa Alakylässä ajoittuu vuosiin 1690 - 1730. Myöhemmin Jääskön kruunun verotila n:o 6 Alakylässä oli Äijänpadon ¼ manttaalinen tila, josta on muodostunut, niin sanottu Jääskönranta. Ylijääsköksi sukunimi muuttui Olli -äijin isän aikana. Olli Ylijääskö vanhemman jakaessa Äijänpadon kruunun verotilan veljensä Tuomas Ollinpojan kanssa, ehkä noin 1850 –luvun lopulla. Myöhemmin kummallekin lohkottiin Alakylän Jakokunnan Isojakotoimituksessa 1882 – 1899 omat - tilat. Silloin muodostettiin Ylijääskön ja Rantajääskön kantatilat.

Ylijääskön pihapiiri. Kuva Yrjö Ylijääskö 1953.

Vasemmalla päärakennus, jonka Olli Ylijääskö vanhempi rakensi ja se valmistui 1860. Päärakennuksen veistivät pohjanmaan kirvesmiehet Rooksfelt ja Leskeliini he olivat rakentaneet Kittilään virkapuustellit. Kuntakokous 9.1. 1859 ilmoittaa, että tuomarin virkatalo on valmistunut.

Olli -äiji kertoi isänsä palkanneen Kittilän virkapuustellien kirvesmiehet veistämään ” Uuden – Jääskön ” se seisoo edelleen alkuperäisenä paikallaan samoin kuvassa oikealla näkyvä aitta.

Talvinen yleiskuva Jääskönrannalta. Kuva Jouni Ylijääskö 1978

Vasemmassa reunassa Pyykkönen, sitten Ylijääskö valkoinen rakennus keskellä on Rantajääskö ja oikealla Kaltio eli Tuomas ja Helli Rantajääskön talo, joka melkoisella varmuudella on vanhan Äijänpadon tilan päärakennus 1700 –luvulla rakennettu. Se on ollut jokirannassa Pyykkösen talon pohjoispuolella. Siitä siirretty Rantajääskön pihaan ja noin 1920 nykyiselle paikalleen.

Lähdeaineistona käytetty kirjallisuus.

G.A. Andersson: Tietoja Sodankylän ja Kittilän pitäjien aikaisemmista ja myöhemmistä vaiheista. 1914.

Matila Kaisa: Alan ja Mokon sukua Kittilän Alakylästä. Meän Väylä Gummerus Kirjapaino Oy 2001

Menneitä aikoja muistellen

Keminmaassa 19.01.2006

Yrjö Ylijääskö